

Florin Simion EGNER

ARMENI BOTOȘĂNENI ÎN ARMATA ROMÂNĂ

Cuvinte - cheie: *armeni, Botoșani, militari, Armata Română, Războiul pentru Independența României, 1877 - 1878, Primul Război Mondial, 1916 - 1919, Al Doilea Război Mondial, 1941 – 1945, patriotism.*

1. De ce este actuală o lucrare despre armeni și armata română?

În ziua de 9 mai 2016 am fost invitatul Bibliotecii Județene Botoșani la manifestările culturale anuale ale etniilor. Pentru că exista coincidența cu ziua sărbătoririi Independenței României, o scurtă trecere în revistă a participării armenilor botoșăneni în armata română în ultimele șase secole este de interes pentru întreaga comunitate locală. Contextul lucrării este actual și pentru că în aceste zile armenii din toată lumea sunt solidari cu compatrioții angajați pe frontul de luptă din Nagorno - Karabach, provincia creștină armeană enclavă în statul azer.

O scurtă incursiune istorică subliniază tradițiile militare armene în apărarea valorilor fundamentale: teritoriul în care locuiesc și credința creștină. Puține popoare au dat, așa cum au făcut-o armenii, atât de mulți comandanți de oști și diplomați de-a lungul istoriei și de aici biserica armeană pomenește atâția sfinți militari, de la Sfântul Sarchis, la Sfântul Polieuct și până la Sfântul Gheorghe, fără a uita pe cei 40 de mucenici-soldăți martiri în numele credinței la lacul Sevan. Istoria armenilor este istoria unui popor care a prețuit patria și onoarea militară mai mult decât viața, oriunde s-au aflat în tot cursul istoriei.

2. Comandanți militari și diplomați armeni legați de Botoșani în epoca medievală

Armenii au venit în spațiul istoric românesc începând cu secolul al XI-lea. Mai târziu, la începutul secolului XV, Alexandru cel Bun a adus în Moldova 3.000 de familii de armeni. Ștefan cel Mare, în anul 1475, a chemat 10.000 de armeni, refugiați după ocuparea Crimeei de către tătari, să vină în Moldova. Armenii erau căutați de domnitorii români pentru că erau pricepuți la arme, pe care le negoțau din Occident în Orient, și drumurile lor treceau prin Țara Moldovei. Armenii știau să folosească și să întrețină la un nivel de excepție armamentul și erau în pas cu noutățile din tehnica armelor și din tehnica militară. Armenii vindeau arme pentru oștile domnitorilor, furnizând și *soldăți* pricepuți în mânăuirea armelor noi, cei mai căutați fiind artileriștii. Iar calitățile lor militare au fost recunoscute odată cu

Armenii au venit în spațiul istoric românesc începând cu secolul al XI-lea. Mai târziu, la începutul secolului XV, Alexandru cel Bun a adus în Moldova 3.000 de familii de armeni. Ștefan cel Mare, în anul 1475, a chemat 10.000 de armeni, refugiați după ocuparea Crimeei de către tătari, să vină în Moldova. Armenii erau căutați de domnitorii români pentru că erau pricepuți la arme, pe care le negoțau din Occident în Orient, și drumurile lor treceau prin Țara Moldovei. Armenii știau să folosească și să întrețină la un nivel de excepție armamentul și erau în pas cu noutățile din tehnica armelor și din tehnica militară. Armenii vindeau arme pentru oștile domnitorilor, furnizând și *soldăți* pricepuți în mânăuirea armelor noi, cei mai căutați fiind artileriștii. Iar calitățile lor militare au fost recunoscute odată cu

2. Comandanți militari și diplomați armeni legați de Botoșani în epoca medievală

În ziua de 9 mai 2016 am fost invitatul Bibliotecii Județene Botoșani la manifestările culturale anuale ale etniilor. Pentru că exista coincidența cu ziua sărbătoririi Independenței României, o scurtă trecere în revistă a participării armenilor botoșăneni în armata română în ultimele șase secole este de interes pentru întreaga comunitate locală. Contextul lucrării este actual și pentru că în aceste zile armenii din toată lumea sunt solidari cu compatrioții angajați pe frontul de luptă din Nagorno - Karabach, provincia creștină armeană enclavă în statul azer.

O scurtă incursiune istorică subliniază tradițiile militare armene în apărarea valorilor fundamentale: teritoriul în care locuiesc și credința creștină. Puține popoare au dat, așa cum au făcut-o armenii, atât de mulți comandanți de oști și diplomați de-a lungul istoriei și de aici biserica armeană pomenește atâția sfinți militari, de la Sfântul Sarchis, la Sfântul Polieuct și până la Sfântul Gheorghe, fără a uita pe cei 40 de mucenici-soldăți martiri în numele credinței la lacul Sevan. Istoria armenilor este istoria unui popor care a prețuit patria și onoarea militară mai mult decât viața, oriunde s-au aflat în tot cursul istoriei.

1. De ce este actuală o lucrare despre armeni și armata română?

Cuvinte - cheie: *armeni, Botoșani, militari, Armata Română, Războiul pentru Independența României, 1877 - 1878, Primul Război Mondial, 1916 - 1919, Al Doilea Război Mondial, 1941 – 1945, patriotism.*

ARMENI BOTOȘĂNENI ÎN ARMATA ROMÂNĂ

Florin Simion EGNER

implicarea în desele conflicte ale timpului. Se pomenește de fapte de vitejie ale artileriștilor armeni în bătălia de la Valea Albă, în iulie 1476¹.

Relatări ulterioare au fost despre sprijinirea de către armenii moldoveni (în rândul cărora ar fi fost destui *armeni botoșăneni*), a răscoalei lui Hâncu împotriva birurilor exagerate puse de Gheorghe Duca Vodă. După înfrângerea răscoalei au urmat persecuțiile domnitorului, care au generat exodul armenesc în Transilvania, cu liderul lor **Axentie Vărzărescu** (1655 - 1715), născut în Botoșani și care a înființat orașul armenesc Gherla (Armenopolis) la anul 1700.

O a doua personalitate a Evului Mediu care și-a pus amprenta asupra comunității armene din Botoșani a fost militarul și diplomatul armean **Malhas Gheorghe**, martor de vază al tratatului de pace ruso - turc din 1774, de la Küçük Kaynarca. Evenimentul este înserat în paginile unui *giașoț* (carte religioasă în limba armeană) dăruit de acesta bisericii "Sfânta Treime" din Botoșani, iar evenimentul relatat este în pagina de donație a cărții: „În anul 1773, iunie, 17, a făcut pace sultanul Hamid cu regina Moscovei. Eu, nepot al preotului der Blurz, fiul lui Malhas din Erssum, Gheorghe, eram în acest războiu până la terminare, până la 7 ani. După 5 ani s-a făcut pace. Eu sunt martor. S-a făcut condiția până la 30 de ani. Dumnezeu să dea pace la lume. Amin”².

3. Armeni botoșăneni în structurile militare și administrative ale Principatului Moldovei spre sfârșitul perioadei medievale. Spătari și serdari.

Stabiliți în târgul pe care ei l-au consolidat ca așezare („În tot cazul, pe la 1330 colonia armeană era deja întemeiată la Botoșani și pe vremea aceea târg moldovenesc fără armeni nu exista”³), armenii au câștigat de la domnitorii Moldovei, la începutul secolului al XVI-lea, dreptul la administrație proprie. Armenii botoșăneni s-au pus repede în slujba curților domnești și au participat nemijlocit, de-a lungul timpului, la administrația Moldovei. Dacă dreptul la dregătorii al armenilor a fost consfințit destul de târziu, în Acordul Conferinței de la Paris (1858), la articolul 46, tebuie arătat că titluri boierești și participarea la viața politică fuseseră obținute de armenii botoșăneni cu o jumătate de secol în urmă. Armenii botoșăneni au deținut importante dregătorii, pe care și le cumpără cu sume de bani, care susțineau astfel visteria domnească.

Scrisoarea de felicitare pe care 49 de fruntași armeni botoșăneni o trimit domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în anul 1859, arată cât de mulți armeni au avut funcții *de tip militar* în administrația Moldovei. Iată textul felicitării:

„Comunitatea armeană din orașul Botoșani, pătrunsă de cele mai adevărate simțiri de bucurie pentru suirea Înălțimii Voastre pe tronul Moldovei, vine a vă supune jurământul de credință către patria ce Vi s-a încredințat înțeleptei voastre oblăduiri și, cu lacrimi de bucurie binecuvântează pe alegătorii români care au știut

¹ Tigran Grigorian, *Istoria și cultura poporului armean*, București, 1992.

² Florin Simion Egner, Viorica Popa, *Istoria comunității armenilor din Botoșani (1045 - 2012)*, Botoșani, Tipografia Mediator, 2013, p. 59.

³ N. Iorga, *Istoria comerțului românesc*, 1912.

„Comunitatea armeană din orașul Botoșani, pătrunsă de cele mai adevărate simțiri de bucurie pentru suirea Înălțimii Voastre pe tronul Moldovei, vine a vă supune jurământul de credință către patria ce Vi s-a încredințat înțeleptei voastre oblăduiri și, cu lacrimi de bucurie binecuvântează pe alegătorii români care au știut

funcții *de tip militar* în administrația Moldovei. Iată textul felicitării:

Scrisoarea de felicitare pe care 49 de fruntași armeni botoșăneni o trimit domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în anul 1859, arată cât de mulți armeni au avut susțineau astfel visteria domnească.

3. Armeni botoșăneni în structurile militare și administrative ale Principatului Moldovei spre sfârșitul perioadei medievale. Spătari și serdari.

Stabiliți în târgul pe care ei l-au consolidat ca așezare („În tot cazul, pe la 1330 colonia armeană era deja întemeiată la Botoșani și pe vremea aceea târg moldovenesc fără armeni nu exista”³), armenii au câștigat de la domnitorii Moldovei, la începutul secolului al XVI-lea, dreptul la administrație proprie. Armenii botoșăneni s-au pus repede în slujba curților domnești și au participat nemijlocit, de-a lungul timpului, la administrația Moldovei. Dacă dreptul la dregătorii al armenilor a fost consfințit destul de târziu, în Acordul Conferinței de la Paris (1858), la articolul 46, tebuie arătat că titluri boierești și participarea la viața politică fuseseră obținute de armenii botoșăneni cu o jumătate de secol în urmă. Armenii botoșăneni au deținut importante dregătorii, pe care și le cumpără cu sume de bani, care susțineau astfel visteria domnească.

Scrisoarea de felicitare pe care 49 de fruntași armeni botoșăneni o trimit domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în anul 1859, arată cât de mulți armeni au avut funcții *de tip militar* în administrația Moldovei. Iată textul felicitării:

„Comunitatea armeană din orașul Botoșani, pătrunsă de cele mai adevărate simțiri de bucurie pentru suirea Înălțimii Voastre pe tronul Moldovei, vine a vă supune jurământul de credință către patria ce Vi s-a încredințat înțeleptei voastre oblăduiri și, cu lacrimi de bucurie binecuvântează pe alegătorii români care au știut

a cunoaște incontestabilele calități ce Vă caracterizează. Primiți, prea înălțate Doamne, felicitările unor oameni uniți cu sentimentul național al României, cari din inimă curată vă doresc mulți ani de fericire, ani a preaslăvitului veac, ce sub înțeleapta Voastră cârmă negreșit vor produce rodul unei nemuritoare bucurii în toate clasele de societate a Moldovei”. Un număr de 6 armeni botoșăneni semnatari ai scrisorii și-au trecut funcțiile de *spătar* și de *serdar*: I Goilav, *spătar*, G. Serghievici, N. Cerchez, Anton Sahan, Cristea Goilav, P. Ciolac, M. Țăranu, *serdari*”⁴.

Ce însemnau acele funcții militare? *Spătarul* era un dregător militar la Curtea Domnească, care purta la ceremonii sabia și buzduganul domnitorului și avea comanda cavaleriei. Era comandantul suprem al armatei în lipsa domnitorului. Mai târziu cumula și funcția de comandant al poliției. „*Sardar*” este pronunțarea regională (în Moldova) pentru *serdar*, comandant de oaste (în general de călărime) la curțile domnești. În secolele XVII - XVIII erau funcții militare, și domnitorii au preferat, la început, să le dea unor străini. În secolul XIX, funcția devine boierească, de rang mijlociu (în Moldova era rangul al treilea), iar Regulamentele Organice o asimilează cu gradul de căpitan de armată. *Serdarii* erau și acei căpitani de menzili (poște), ei aveau în subordine o ceată de soldați, dar și pe salahori și răspundeau de integritatea carelor de provizii.

Iohan Goilav a fost primul dintre acești demnitari. În anul 1809, sub domnitorul Scarlat Calimachi, armeanul botoșănean Iohan Goilav ajunge *spătar* sub căimăcămia mitropolitului Veniamin Costachi.

În afara celor care au semnat telegrama de felicitare cu titlurile lor dinainte de Unirea din 1859, au fost și alți armeni deținători de dregătorii militare, dar care au semnat scrisoarea fără a-și pomeni titlurile. Mai mult, din alte documente cercetate, am găsit și alți fruntași armeni botoșăneni care au avut una dintre aceste două dregătorii. Dregătoria de *serdar* au mai avut-o: **Goilav Cristea, Goilav Ariton, Goilav Luca Ștefan, Goilav David Ștefan, Goilav Teodor, Missir Valerian și Goilav Iacob**. Ei semnează scrisoarea din 1859 de felicitare a domnitorului A.I.I. Cuza, fără a menționa titlurile și dregătoriile dobândite de la domnitorii Moldovei înainte de Unire.

Haret Mihail a avut și el dregătoria de *serdar*. Născut la Botoșani, în anul 1815, într-o familie armeană, a ocupat după Unire și alte funcții administrative: președinte al Consiliului Județean în 1865, în februarie 1868, apoi între anii 1869 - 1873; vicepreședinte între 1866 - 1867. Autor al unei cărți: *Notiții din o călătorie cu vaporul de la Galați la Atena din anul 1851*, Mihail Haret a avut a doua mare bibliotecă personală din oraș, după cea a primarului Teodor Boyan. **Costea Haret**, armean botoșănean, a avut și el rangul boieresc de *serdar*. Candidat în mai multe rânduri la funcția de președinte al Eforiei târgului Botoșani, arendașul moșiei Dracșani, a sprijinit înființarea școlii de băieți din Sulița.

O notă specială pentru **Simeon Popovici**, *serdar*, semnat și el al scrisorii din 1859, fără pomenirea titlului boieresc. Dacă nu este o coincidență de nume, Simeon

⁴ Artur Gorovei, *Monografia orașului Botoșani*, Botoșani, 1926.

⁴ Artur Gorovei, *Monografia orașului Botoșani*, Botoșani, 1926.

O notă specială pentru **Simeon Popovici**, *serdar*, semnat și el al scrisorii din 1859, fără pomenirea titlului boieresc. Dacă nu este o coincidență de nume, Simeon Dracșani, a sprijinit înființarea școlii de băieți din Sulița.

Rânduri la funcția de președinte al Eforiei târgului Botoșani, arendașul moșiei armean botoșănean, a avut și el rangul boieresc de *serdar*. Candidat în mai multe bibliotecă personală din oraș, după cea a primarului Teodor Boyan. **Costea Haret**, *vaporul de la Galați la Atena din anul 1851*, Mihail Haret a avut a doua mare vicepreședinte între 1866 - 1867. Autor al unei cărți: *Notiții din o călătorie cu* al Consiliului Județean în 1865, în februarie 1868, apoi între anii 1869 - 1873; într-o familie armeană, a ocupat după Unire și alte funcții administrative: președinte **Haret Mihail** a avut și el dregătoria de *serdar*. Născut la Botoșani, în anul 1815, înainte de Unire.

Cuza, fără a menționa titlurile și dregătoriile dobândite de la domnitorii Moldovei **Goilav Iacob**. Ei semnează scrisoarea din 1859 de felicitare a domnitorului A.I.I. **Goilav Luca Ștefan, Goilav David Ștefan, Goilav Teodor, Missir Valerian și** dregătorii. Dregătoria de *serdar* au mai avut-o: **Goilav Cristea, Goilav Ariton**, am găsit și alți fruntași armeni botoșăneni care au avut una dintre aceste două semnat scrisoarea fără a-și pomeni titlurile. Mai mult, din alte documente cercetate, Unirea din 1859, au fost și alți armeni deținători de dregătorii militare, dar care au în afara celor care au semnat telegrama de felicitare cu titlurile lor dinainte de mitropolitului Veniamin Costachi.

Scarlat Calimachi, armeanul botoșănean Iohan Goilav ajunge *spătar* sub căimăcămia **Iohan Goilav** a fost primul dintre acești demnitari. În anul 1809, sub domnitorul carelor de provizii.

aveau în subordine o ceată de soldați, dar și pe salahori și răspundeau de integritatea cu gradul de căpitan de armată. *Serdarii* erau și acei căpitani de menzili (poște), ei mijlociu (în Moldova era rangul al treilea), iar Regulamentele Organice o asimilează început, să le dea unor străini. În secolul XIX, funcția devine boierească, de rang domnești. În secolele XVII - XVIII erau funcții militare, și domnitorii au preferat, la (în Moldova) pentru *serdar*, comandant de oaste (în general de călărime) la curțile târziu cumula și funcția de comandant al poliției. „*Sardar*” este pronunțarea regională comanda cavaleriei. Era comandantul suprem al armatei în lipsa domnitorului. Mai Domnească, care purta la ceremonii sabia și buzduganul domnitorului și avea Ce însemnau acele funcții militare? *Spătarul* era un dregător militar la Curtea *serdari*”⁴.

Serghievici, N. Cerchez, Anton Sahan, Cristea Goilav, P. Ciolac, M. Țăranu, ai scrisorii și-au trecut funcțiile de *spătar* și de *serdar*: I Goilav, *spătar*, G. *toate clasele de societate a Moldovei*. Un număr de 6 armeni botoșăneni semnatari *înțeleapta Voastră cârmă negreșit vor produce rodul unei nemuritoare bucurii în* *inimă curată vă doresc mulți ani de fericire, ani a preaslăvitului veac, ce sub* *Doamne, felicitările unor oameni uniți cu sentimentul național al României, cari din* *a cunoaște incontestabilele calități ce Vă caracterizează. Primiți, prea înălțate*

Popovici a fost acel didact remarcabil, profesor și director la Școala armeană în anul 1856, autor al celebrului „Raport din 1857” către Ministerul Instrucțiunii Publice, care atestă vechimea Școlii armene din Botoșani, document a cărui copie olografă s-a păstrat la arhiva comunității armene din Botoșani.

Ciolac Iordachi este un alt armean botoșănean care a obținut dregătoria de *spătar*, funcție justificată financiar de impresionanta avere personală, pentru că avea nu mai puțin de 39 de case și dughene. După Unire, Ciolac Iordachi a ajuns în administrația județului, fiind ales vicepreședinte al Consiliului Județean în perioada 1866 - 1867. La fel a ajuns în dregătorie militară și unul dintre fii clucerului botoșănean de nație armeană **Luca Goilav**. Este vorba de **Gașpar Goilav**, care, după ce fusese ales efor al târgului Botoșani în anul 1835, ajunge mai târziu *serdar*. Goilav Gașpar, cu cele 46 case și dugheni ale sale, avea o avere importantă. *Serdarul* Gașpar Goilav cunoștea limbile armeană, turcă, polonă, germană, rusă și română, un adevărat poliglot. Mormântul lui este amplasat în fața bisericii Sfânta Maria, peste el a fost așezată în anul 2004 o statuie cu un înger cu coroana de lauri și sprijinit în trompeta cu care vestește cuvântul Domnului.

4. Sprijinul dat de armenii botoșăneni armatei române în Războiul de Independență din 1877 - 1878

Există mai multe documente care fac referire la aportul armenilor din Botoșani la sprijinirea Armatei Române în marele Război de Independență⁵. Documentele fac referire în primul rând la sprijinul logistic: cai, alimente, haine și bani. Armenii au fost îndemnați să sprijine înzestrarea armatei de către autoritățile de atunci, între care găsim pe prefectul județului Botoșani, armeanul Ilie Ciolac și pe vicepreședintele Consiliului județean Botoșani, Costache Ciolac, tot de nație armeană.

Ilie Ciolac a fost prefect al județului în perioada 24 februarie 1877 - 13 august 1878. Este memorabilă telegrama nr. 7260 primită de la Ministerul de Interne în perioada Războiului de Independență: „*Gingașa situație în care se găsește țara, evenimentele care se succed în mod surprinzător, resbelul care este în ajun de a izbucni în jurul nostru, concentrările ce sunt ordonate a se face, criza financiară dintre cele mai neasemănate, toate aceste reclame într-un mod imperios ca vigilența și activitatea administrativă să fie pusă în mișcare din toate părțile*”. Ilie Ciolac ordonă colectarea de alimente (în aprilie 1877, *Primăria Botoșani trimite 30.000 de pâini*), bani (până în 27 octombrie - când deja Ilie Ciolac își încheiase mandatul de prefect - *județul Botoșani colectează 11.566,25 lei*), haine și scame (o listă selectivă a donatorilor de nație armeană este prezentată mai departe).

Ilie Ciolac a fost o personalitate importantă în istoria orașului Botoșani și a făcut parte dintr-o familie foarte cunoscută. Se poate ca Ilie Ciolac să fi fost armeanul botoșănean care de-a lungul vieții a adunat cele mai multe funcții administrative: la 5 octombrie 1895 a ajuns din nou prefect al județului, până la 27 iunie 1896. Între 1883 - 1889 a fost de mai multe ori președinte al structurii teritoriale județene: președinte

⁵ Ștefan Cervatiuc, *Botoșăneni în Războiul de independență*, Botoșani, 2002.

⁵ Ștefan Cervatiuc, *Botoșăneni în Războiul de independență*, Botoșani, 2002.

Ilie Ciolac a fost o personalitate importantă în istoria orașului Botoșani și a făcut parte dintr-o familie foarte cunoscută. Se poate ca Ilie Ciolac să fi fost armeanul botoșănean care de-a lungul vieții a adunat cele mai multe funcții administrative: la 5 octombrie 1895 a ajuns din nou prefect al județului, până la 27 iunie 1896. Între 1883 - 1889 a fost de mai multe ori președinte al structurii teritoriale județene: președinte

Ilie Ciolac a fost prefect al județului în perioada 24 februarie 1877 - 13 august 1878. Este memorabilă telegrama nr. 7260 primită de la Ministerul de Interne în perioada Războiului de Independență: „*Gingașa situație în care se găsește țara, evenimentele care se succed în mod surprinzător, resbelul care este în ajun de a izbucni în jurul nostru, concentrările ce sunt ordonate a se face, criza financiară dintre cele mai neasemănate, toate aceste reclame într-un mod imperios ca vigilența și activitatea administrativă să fie pusă în mișcare din toate părțile*”. Ilie Ciolac ordonă colectarea de alimente (în aprilie 1877, *Primăria Botoșani trimite 30.000 de pâini*), bani (până în 27 octombrie - când deja Ilie Ciolac își încheiase mandatul de prefect - *județul Botoșani colectează 11.566,25 lei*), haine și scame (o listă selectivă a donatorilor de nație armeană este prezentată mai departe).

Există mai multe documente care fac referire la aportul armenilor din Botoșani la sprijinirea Armatei Române în marele Război de Independență⁵. Documentele fac referire în primul rând la sprijinul logistic: cai, alimente, haine și bani. Armenii au fost îndemnați să sprijine înzestrarea armatei de către autoritățile de atunci, între care găsim pe prefectul județului Botoșani, armeanul Ilie Ciolac și pe vicepreședintele Consiliului județean Botoșani, Costache Ciolac, tot de nație armeană.

4. Sprijinul dat de armenii botoșăneni armatei române în Războiul de Independență din 1877 - 1878

Ciolac Iordachi este un alt armean botoșănean care a obținut dregătoria de *spătar*, funcție justificată financiar de impresionanta avere personală, pentru că avea nu mai puțin de 39 de case și dughene. După Unire, Ciolac Iordachi a ajuns în administrația județului, fiind ales vicepreședinte al Consiliului Județean în perioada 1866 - 1867. La fel a ajuns în dregătorie militară și unul dintre fii clucerului botoșănean de nație armeană **Luca Goilav**. Este vorba de **Gașpar Goilav**, care, după ce fusese ales efor al târgului Botoșani în anul 1835, ajunge mai târziu *serdar*. Goilav Gașpar, cu cele 46 case și dugheni ale sale, avea o avere importantă. *Serdarul* Gașpar Goilav cunoștea limbile armeană, turcă, polonă, germană, rusă și română, un adevărat poliglot. Mormântul lui este amplasat în fața bisericii Sfânta Maria, peste el a fost așezată în anul 2004 o statuie cu un înger cu coroana de lauri și sprijinit în trompeta cu care vestește cuvântul Domnului.

Există mai multe documente care fac referire la aportul armenilor din Botoșani la sprijinirea Armatei Române în marele Război de Independență⁵. Documentele fac referire în primul rând la sprijinul logistic: cai, alimente, haine și bani. Armenii au fost îndemnați să sprijine înzestrarea armatei de către autoritățile de atunci, între care găsim pe prefectul județului Botoșani, armeanul Ilie Ciolac și pe vicepreședintele Consiliului județean Botoșani, Costache Ciolac, tot de nație armeană.

al Consiliului Județean între anii 1883 - 1884, 1886 - 1887, 1887 - 1888. Ilie Ciolac a fost deputat mai multe mandate și primar între anii 1890 - 1893 și 1898⁶.

Din această familie a făcut parte și **Ciolac Costache**, vicepreședinte al Consiliului Județean Botoșani din iulie 1876 până spre sfârșitul anului 1877. El a avut merite notabile în colectarea (benevolă) dar și în rechizițiile făcute la nivelul județului Botoșani pentru armata română în Războiul de Independență.

Și medicul - șef al județului Botoșani, funcție foarte importantă în perioada Războiului de Independență, a fost un armean, **Valerian Agonz Pruncul**. El este cel care mută cimitirele orașului Botoșani la marginile urbei, în primul rând ca o măsură de protejare a sănătății populației. Remarcabil pentru vastele cunoștințe în mai multe domenii, Valerian Agonz Pruncul a fost un mare progresist, unul dintre primii masoni botoșăneni și un prieten apropiat al istoricului armean botoșănean Grigore Goilav⁷.

Familia armenilor botoșăneni **Cerchez** este cunoscută datorită personalităților care au avut merite militare, nu numai *serdarului N. Cerchez*, dar și legăturilor cu generalul Mihail C. Cerchez, eroul luptelor pentru Independență din 1877. Botoșăneanul Cerchez Gr. Cerchez (d. 1908) a fost vărul generalului Mihail C. Cerchez, eroul amintit, victorios la Plevna în luptele cu armata turcă condusă de Osman Pașa. În casa familiei Cerchez de pe strada Războieni, construită în secolul al XVIII-lea de Garabet Bogdan Cerchez (1824 - 1898) a locuit, într-o scurtă perioadă, un nepot al generalului Mihai C. Cerchez, arhitectul bucureștean Cristofi Cerchez (1872 - 1955), care a proiectat clădirea Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani, distrusă în bombardamentul aviatic din 1944.

Un armean botoșănean care s-a distins în Războiul de Independență din 1877 a fost medicul militar **Chessim Bogdan** (1850 - 1900). Chessim a avut gradul de căpitan pe front, în luptele din anii 1877 - 1878 la Plevna și Grivița. Ulterior a fost avansat colonel și decorat cu mai multe distincții militare. S-a născut la Botoșani pe la 1850, într-o familie veche de armeni, între care un preot protoieru la biserica armeană din Botoșani⁸.

Comunitatea armenilor din Botoșani a ajutat cu mult material pe cei care luptau pe front. Donatori au fost în primul rând armenii înstăriți, dar efortul a fost susținut și de alți locuitori armeni, cu o situație materială medie sau modestă. **Ilie C. Ciolac**, un alt **Ilie C. Ciolac** și **Iordachi Ciolac** sunt armeni botoșăneni care donează cai pentru Armata Română în Războiul de Independență din 1877⁹.

Alături de ei sunt menționați și alți donatori armeni din Botoșani și Ipotești, între care **Goilav Moisa** și **Ștefan**. Iată descrierea donației din 30 mai 1877 făcută de cei doi Goilavieni:

⁶ Constantin Cojocaru, *Județul Botoșani. Structuri administrativ - teritoriale*, Editura RIA, Botoșani, 2008.

⁷ Florin Simion Egner, *Resfințirea bisericii Buna Vestire din Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2015.

⁸ Simion Tavitian, *Armeni de seamă din România*, vol. II, Editura Ex Ponto, Constanța, 2008.

⁹ Ștefan Cervatiuc, *Botoșăneni în Războiul de independență*, Botoșani, 2002.

al Consiliului Județean între anii 1883 - 1884, 1886 - 1887, 1887 - 1888. Ilie Ciolac a fost deputat mai multe mandate și primar între anii 1890 - 1893 și 1898⁶.

Din această familie a făcut parte și **Ciolac Costache**, vicepreședinte al Consiliului Județean Botoșani din iulie 1876 până spre sfârșitul anului 1877. El a avut merite notabile în colectarea (benevolă) dar și în rechizițiile făcute la nivelul județului Botoșani pentru armata română în Războiul de Independență.

Și medicul - șef al județului Botoșani, funcție foarte importantă în perioada Războiului de Independență, a fost un armean, **Valerian Agonz Pruncul**. El este cel care mută cimitirele orașului Botoșani la marginile urbei, în primul rând ca o măsură de protejare a sănătății populației. Remarcabil pentru vastele cunoștințe în mai multe domenii, Valerian Agonz Pruncul a fost un mare progresist, unul dintre primii masoni botoșăneni și un prieten apropiat al istoricului armean botoșănean Grigore Goilav⁷.

Familia armenilor botoșăneni **Cerchez** este cunoscută datorită personalităților care au avut merite militare, nu numai *serdarului N. Cerchez*, dar și legăturilor cu generalul Mihail C. Cerchez, eroul luptelor pentru Independență din 1877.

Botoșăneanul Cerchez Gr. Cerchez (d. 1908) a fost vărul generalului Mihail C. Cerchez, eroul amintit, victorios la Plevna în luptele cu armata turcă condusă de Osman Pașa. În casa familiei Cerchez de pe strada Războieni, construită în secolul al XVIII-lea de Garabet Bogdan Cerchez (1824 - 1898) a locuit, într-o scurtă perioadă, un nepot al generalului Mihail C. Cerchez, arhitectul bucureștean Cristofi Cerchez (1872 - 1955), care a proiectat clădirea Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani, distrusă în bombardamentul aviatic din 1944.

Un armean botoșănean care s-a distins în Războiul de Independență din 1877 a fost medicul militar **Chessim Bogdan** (1850 - 1900). Chessim a avut gradul de căpitan pe front, în luptele din anii 1877 - 1878 la Plevna și Grivița. Ulterior a fost avansat colonel și decorat cu mai multe distincții militare. S-a născut la Botoșani pe la 1850, într-o familie veche de armeni, între care un preot protoieru la biserica armeană din Botoșani⁸.

Comunitatea armenilor din Botoșani a ajutat cu mult material pe cei care luptau pe front. Donatori au fost în primul rând armenii înstăriți, dar efortul a fost susținut și de alți locuitori armeni, cu o situație materială medie sau modestă. **Ilie C. Ciolac**, un alt **Ilie C. Ciolac** și **Iordachi Ciolac** sunt armeni botoșăneni care donează cai pentru Armata Română în Războiul de Independență din 1877⁹.

Alături de ei sunt menționați și alți donatori armeni din Botoșani și Ipotești, între care **Goilav Moisa** și **Ștefan**. Iată descrierea donației din 30 mai 1877 făcută de cei doi Goilavieni:

⁶ Constantin Cojocaru, *Județul Botoșani. Structuri administrativ - teritoriale*, Editura RIA, Botoșani, 2008.

⁷ Florin Simion Egner, *Resfințirea bisericii Buna Vestire din Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2015.

⁸ Simion Tavitian, *Armeni de seamă din România*, vol. II, Editura Ex Ponto, Constanța, 2008.

⁹ Ștefan Cervatiuc, *Botoșăneni în Războiul de independență*, Botoșani, 2002.

„Domnule Primariu! Subsemnații Moisa și Ștefan Goilav, ca cetățeni români vinim și noi a contribui la interesele țerii noastre oferind gratis un harmasariu, la păr negru, coama și coada idem, cu pete albe pe spinare, fără alte semne. Primiți asigurarea considerațiunii noastre. M. Goilav”. Rezoluția prefectului: „Supuindu-se Comisiei și găsindu-se bun, s-a rechiziționat ca orfandă”.

Și alți armeni au donat cai. În 10 iulie 1877, într-un *Tablou* cu caii oferiți de persoane din județul Botoșani (cuprinzând 41 de donatori), armenii, deși net minoritari ca populație, mai au și alți 6 donatori (într-un procent de 15% din numărul acestora). Goilav Gheorghe și Haret Costea au donat la rândul lor cai în 1877. Armeanul Mătăsaru Teodor este și el pe lista celor care ajută armata română în 1877¹⁰. Alți donatori botoșăneni de nație armeană în 1877 consemnați documentar: Avedik Pruncu, Costea Haret, Gheorghe Goilav, Cristea Marinovici, Cristea Zarug, Gaspar Grigorescu. G. Ciolacu, Eleonora Ilie Ciolacu, Bogdan Missir, Luca Anton Goilav și Iacob Bolfosu. Între aceștia, cei mai mulți *au contribuit cu bani*. Goilav. Iacob Roza, soția lui Iacob Goilav (unul dintre semnatarii din 1859 a telegramii de mn felicitare a domnitorului Cuza), este menționată pe lista celor care ajută armata română în 1877, alături de armencele botoșănene Sofia Focșeneanu, Flora Gheorghe Missir și Varvara Bolfosu, care au donat *obiecte de îmbrăcăminte și scame*¹¹. Filozoful, publicistul și, nu în ultimul rând, istoricul Grigore Goilav (1850 - 1921) avea vârsta de 27 de ani la Războiul de Independență. Autorul nu a găsit informații despre activitatea lui în anii războiului. Se păstrează însă o fotografie a acestui remarcabil om de cultură și patriot botoșănean, coleg de clasă cu Mihai Eminescu la Cernăuți, în clasa profesorilor Aron Pumnul și Ion Sbiera, un Grigore Goilav în haină militară și avînd în piept decorații de război¹².

5. Armeni botoșăneni în armata română până la Primul Război Mondial

Dr. Mardiros Ciomac (1862 - 1951) s-a născut la Botoșani, fiind unul dintre cei 8 copii ai lui Simon Ciomac. Absolvă cursurile Liceului Laurian din Botoșani și apoi Facultatea de medicină din Viena, cu o bursă oferită de comunitatea armeană *cu condiția să devină medic*. A absolvit medicina în anul 1887, după care îl găsim, din același an, medic curant al Comunității armenilor din Botoșani. În 1900 se angajează *medic în armată*. Participă la compania militară din anul 1913, ca șef al Serviciului Medical al Armatei I, cu grad de colonel. Înființează navele - spital pe Dunăre, unde sunt operați sute de răniți. Și *Spitalul Militar Botoșani* este reabilitat de medicul militar de etnie armeană Mardiros Ciomac. Tot sub îndrumarea acestui excepțional medic militar s-a construit în Botoșani, cu banii familiei de armeni Grigore și Ecaterina Maximovici, *Spitalul de izolare. Spitalul Militar din Botoșani* a fost mărit de Mardiros Ciomac prin construirea a două pavilioane noi, cu anexele necesare, în calitatea lui de *colonel militar și Șef al Serviciului Medical al Armatei I*. Pentru contribuțiile lui în construirea, dezvoltarea și dotarea modernă a spitalelor militare,

¹⁰ Ibidem, p. 248.

¹¹ Ibidem.

¹² Ștefan Iovanesian, Gheorghe Median, *Armenii în istoria și viața orașului Botoșani*, 2001, p. 107.

Dr. Mardiros Ciomac (1862 - 1951) s-a născut la Botoșani, fiind unul dintre cei 8 copii ai lui Simon Ciomac. Absolvă cursurile Liceului Laurian din Botoșani și apoi Facultatea de medicină din Viena, cu o bursă oferită de comunitatea armeană *cu condiția să devină medic*. A absolvit medicina în anul 1887, după care îl găsim, din același an, medic curant al Comunității armenilor din Botoșani. În 1900 se angajează *medic în armată*. Participă la compania militară din anul 1913, ca șef al Serviciului Medical al Armatei I, cu grad de colonel. Înființează navele - spital pe Dunăre, unde sunt operați sute de răniți. Și *Spitalul Militar Botoșani* este reabilitat de medicul militar de etnie armeană Mardiros Ciomac. Tot sub îndrumarea acestui excepțional medic militar s-a construit în Botoșani, cu banii familiei de armeni Grigore și Ecaterina Maximovici, *Spitalul de izolare. Spitalul Militar din Botoșani* a fost mărit de Mardiros Ciomac prin construirea a două pavilioane noi, cu anexele necesare, în calitatea lui de *colonel militar și Șef al Serviciului Medical al Armatei I*. Pentru contribuțiile lui în construirea, dezvoltarea și dotarea modernă a spitalelor militare,

¹⁰ Ibidem, p. 248.
¹¹ Ibidem.
¹² Ștefan Iovanesian, Gheorghe Median, *Armenii în istoria și viața orașului Botoșani*, 2001, p. 107.

5. Armeni botoșăneni în armata română până la Primul Război Mondial

Goilav în haină militară și avînd în piept decorații de război¹².
Eminescu la Cernăuți, în clasa profesorilor Aron Pumnul și Ion Sbiera, un Grigore a acestui remarcabil om de cultură și patriot botoșănean, coleg de clasă cu Mihai găsit informații despre activitatea lui în anii războiului. Se păstrează însă o fotografie (1850 - 1921) avea vârsta de 27 de ani la Războiul de Independență. Autorul nu a găsit informații despre activitatea lui în anii războiului. Se păstrează însă o fotografie și scame¹¹. Filozoful, publicistul și, nu în ultimul rând, istoricul Grigore Goilav Flora Gheorghe Missir și Varvara Bolfosu, care au donat *obiecte de îmbrăcăminte* ajută armata română în 1877, alături de armencele botoșănene Sofia Focșeneanu, Luca Anton Goilav și Iacob Bolfosu. Între aceștia, cei mai mulți *au contribuit cu bani*. Goilav. Iacob Roza, soția lui Iacob Goilav (unul dintre semnatarii din 1859 a telegramii de mn felicitare a domnitorului Cuza), este menționată pe lista celor care ajută armata română în 1877, alături de armencele botoșănene Sofia Focșeneanu, Avedik Pruncu, Costea Haret, Gheorghe Goilav, Cristea Marinovici, Cristea Zarug, Gaspar Grigorescu. G. Ciolacu, Eleonora Ilie Ciolacu, Bogdan Missir, Avedik Pruncu, Costea Haret, Gheorghe Goilav, Cristea Marinovici, Cristea Zarug, Gaspar Grigorescu. G. Ciolacu, Eleonora Ilie Ciolacu, Bogdan Missir, Luca Anton Goilav și Iacob Bolfosu. Între aceștia, cei mai mulți *au contribuit cu bani*. Goilav. Iacob Roza, soția lui Iacob Goilav (unul dintre semnatarii din 1859 a telegramii de mn felicitare a domnitorului Cuza), este menționată pe lista celor care ajută armata română în 1877, alături de armencele botoșănene Sofia Focșeneanu, Flora Gheorghe Missir și Varvara Bolfosu, care au donat *obiecte de îmbrăcăminte și scame*¹¹. Filozoful, publicistul și, nu în ultimul rând, istoricul Grigore Goilav (1850 - 1921) avea vârsta de 27 de ani la Războiul de Independență. Autorul nu a găsit informații despre activitatea lui în anii războiului. Se păstrează însă o fotografie a acestui remarcabil om de cultură și patriot botoșănean, coleg de clasă cu Mihai Eminescu la Cernăuți, în clasa profesorilor Aron Pumnul și Ion Sbiera, un Grigore Goilav în haină militară și avînd în piept decorații de război¹².

¹⁰ Ibidem, p. 248.

¹¹ Ibidem.

¹² Ștefan Iovanesian, Gheorghe Median, *Armenii în istoria și viața orașului Botoșani*, 2001, p. 107.

între care Spitalul Militar din orașul natal Botoșani, este avansat la gradul de general medic și decorat, de trei ori, cu „*Coroana României*” cu spade, cu rangul de Cavalier¹³.

În același an cu Mardiros Ciomac se naște, într-o familie de armeni din Botoșani, **dr. Dionisie Goilav** (1862 - 1926), cel care a fost *medic militar* al Regimentului 29 Dorobanți din Botoșani, poziție ierarhică de pe urma căreia a fost decorat în 1913. El a făcut studiile primare la Cernăuți și Iași și a absolvit Facultatea de medicină din Viena. Dionisie Goilav a fost un timp, după 1885, medicul orașului Botoșani, în care funcție l-a cunoscut bine pe pacientul Mihai Eminescu, în ultimii ani de viață ai marelui poet. Avea 27 de ani la moartea lui Eminescu și, în memoria lui, a subscris, în anul 1912, cu suma de 6.000 de lei, la construirea edificiului Teatrului din Botoșani, care îi poartă numele¹⁴.

6. Armeni botoșăneni în armata română în Primul Război Mondial

Am arătat mai înainte faptul că botoșănenii au avut în Dr. Dionisie Goilav o personalitate remarcabilă în istoria orașului și pe unul dintre prefecții din Primul Război Mondial. Dr. Dionisie Goilav a fost prefectul județului în perioada 28 ianuarie 1914 - 21 martie 1917. A avut un rol important în mobilizarea ostașilor și în aprovizionarea armatei, la care s-a adăugat și aportul lui în organizarea Regimentului 29 Dorobanți, „*în structura căruia, Dionisie Goilav era medic*”¹⁵.

În luptele de apărare a României din Primul Război Mondial, armenii botoșăneni au avut personaje importante și chiar Eroi ai Neamului.

Monumentul din Piața „*1 Decembrie 1918*”, un loc de referință în istoria și arhitectura Botoșanilor, îl reprezintă pe maiorul **Grigore Ignat**, eroul de război botoșănean prin adopție, căsătorit cu armeanca Geta Enășescu (din familia Goilav). Grigore Ignat, născut la Bârlad, era ofițer de carieră și a fost repartizat în Regimentul 77 infanterie Botoșani, fiind specializat în folosirea mitralierei în luptă. În 16 aprilie 1916, la 26 de ani, se căsătorește cu Geta Enășescu și cei doi locuiesc (mai puțin de un an) în casa Goilav (astăzi situată pe Strada Ion Pillat, n-rul 27, o clădire de patrimoniu foarte bine conservată, unde a funcționat, după 1945, o *Fabrică de confecții*). După 15 august 1916 Grigore Ignat este transferat pe front și la 19 august 1917 moare eroic în bătălia de la Răzoare, pe frontul de la Mărășești.

După ce România intră în război în august 1916, între cei care au rămas în memoria colectivă în luptele pentru apărarea patriei a fost și tânărul avocat armean botoșănean **Ioan Missir**, care se înscrie voluntar în armata română. Este inclus în Regimentul 8 Vânători, cu gradul de *sublocotenent*. Luptă pe toată perioada războiului, timp în care a fost și în prima linie a frontului. „*A trecut dintr-o situație limită în alta, supraviețuind pe muchie de cuțit. A fost o experiență unică, descrisă de el însăși în cele mai mici amănunte. Nu cred că a mai existat combatant care să scrie un jurnal în care să apară o cronică atât de vie, cu cele mai mici detalii ale*

¹³ Simion Tavitian, *op. cit.*, vol. I, 2006, pp.183 - 185.

¹⁴ *Ibidem*, vol. I, p. 235.

¹⁵ C. Cojocaru, *Județul Botoșani. Structuri administrativ - teritoriale*, 2008.

¹⁵ C. Cojocaru, *Județul Botoșani. Structuri administrativ - teritoriale*, 2008.

¹⁴ *Ibidem*, vol. I, p. 235.

¹³ Simion Tavitian, *op. cit.*, vol. I, 2006, pp.183 - 185.

După ce România intră în război în august 1916, între cei care au rămas în memoria colectivă în luptele pentru apărarea patriei a fost și tânărul avocat armean botoșănean **Ioan Missir**, care se înscrie voluntar în armata română. Este inclus în Regimentul 8 Vânători, cu gradul de *sublocotenent*. Luptă pe toată perioada războiului, timp în care a fost și în prima linie a frontului. „*A trecut dintr-o situație limită în alta, supraviețuind pe muchie de cuțit. A fost o experiență unică, descrisă de el însăși în cele mai mici amănunte. Nu cred că a mai existat combatant care să scrie un jurnal în care să apară o cronică atât de vie, cu cele mai mici detalii ale*

1917 moare eroic în bătălia de la Răzoare, pe frontul de la Mărășești. După 15 august 1916 Grigore Ignat este transferat pe front și la 19 august (*confecții*). După 15 august 1916 Grigore Ignat este transferat pe front și la 19 august patrimoniu foarte bine conservată, unde a funcționat, după 1945, o *Fabrică de un an*) în casa Goilav (astăzi situată pe Strada Ion Pillat, n-rul 27, o clădire de 1916, la 26 de ani, se căsătorește cu Geta Enășescu și cei doi locuiesc (mai puțin de 77 infanterie Botoșani, fiind specializat în folosirea mitralierei în luptă. În 16 aprilie Grigore Ignat, născut la Bârlad, era ofițer de carieră și a fost repartizat în Regimentul botoșănean prin adopție, căsătorit cu armeanca Geta Enășescu (din familia Goilav). arhitectura Botoșanilor, îl reprezintă pe maiorul **Grigore Ignat**, eroul de război Monumentul din Piața „*1 Decembrie 1918*”, un loc de referință în istoria și au avut personaje importante și chiar Eroi ai Neamului.

În luptele de apărare a României din Primul Război Mondial, armenii botoșăneni 29 Dorobanți, „*în structura căruia, Dionisie Goilav era medic*”¹⁵. aprovizionarea armatei, la care s-a adăugat și aportul lui în organizarea Regimentului ianuarie 1914 - 21 martie 1917. A avut un rol important în mobilizarea ostașilor și în Război Mondial. Dr. Dionisie Goilav a fost prefectul județului în perioada 28 personalitate remarcabilă în istoria orașului și pe unul dintre prefecții din Primul Am arătat mai înainte faptul că botoșănenii au avut în Dr. Dionisie Goilav o

6. Armeni botoșăneni în armata română în Primul Război Mondial

Botoșani, care îi poartă numele¹⁴. în anul 1912, cu suma de 6.000 de lei, la construirea edificiului Teatrului din marelui poet. Avea 27 de ani la moartea lui Eminescu și, în memoria lui, a subscris, funcție l-a cunoscut bine pe pacientul Mihai Eminescu, în ultimii ani de viață ai Viena. Dionisie Goilav a fost un timp, după 1885, medicul orașului Botoșani, în care a făcut studiile primare la Cernăuți și Iași și a absolvit Facultatea de medicină din Dorobanți din Botoșani, poziție ierarhică de pe urma căreia a fost decorat în 1913. El **dr. Dionisie Goilav** (1862 - 1926), cel care a fost *medic militar* al Regimentului 29 În același an cu Mardiros Ciomac se naște, într-o familie de armeni din Botoșani, Cavalier¹³.

între care Spitalul Militar din orașul natal Botoșani, este avansat la gradul de general medic și decorat, de trei ori, cu „*Coroana României*” cu spade, cu rangul de

Participant la ostilitățile din Primul Război Mondial în calitate de *comandant al Spitalului militar din Bacău*, **Iacobovici Iacob Melcon** (1879 - 1959) a fost medic, profesor universitar, academician. S-a născut la Costești, lângă Botoșani, din ambii părinți armeni (mama, Roza, venind din celebra familie Tatos) și a absolvit Liceul Laurian în anul 1887. A făcut studiile de medicină la București, cu bani dintr-un împrumut de la Epitropia comunității armene, acordat în august 1898. După război, între anii 1919 - 1933, este profesor și rector al Universității de Medicină din Cluj. Între 1933 - 1946 organizează Spitalul de Urgență București. Prieten cu Nicolae Iorga, a fost senator iorghist în Parlamentul României la 1930. Armeanul botoșănean

Iacob Iacobovici este membru fondator al Academiei de Medicină și a fost membru al Academiei de chirurgie din Paris, distins cu Legiunea de Onoare²¹.

Zamgotian Zak (1880 - 1930), despre care am amintit mai înainte, a fost unul dintre armenii botoșăneni care a luptat în Primul Război Mondial. A ajuns la gradul de colonel.

O mențiune specială a autorului se referă la **Jorjică Țăranu** (1897 - 1916), fost ofițer al armatei române. A murit în Primul Război Mondial, la 20 de ani. Jorjică Țăranu provenea dintr-o familie celebră de armeni botoșăneni, în care tatăl lui, Andronic Țăranu (1851 - 1930) a fost muzician și publicist, coleg de generație și prieten cu Mihai Eminescu și fondator al Societății Muzicale Armonia și a Filialei locale a Ateneului Român, unde a fost mult timp lector. Și mama lui, Charlotte Țăranu a fost o celebritate locală, un pictor în vogă în oraș. La monumentul funerar din cimitirul armean Eternitatea, unic pentru însemnele cu blazonul membrilor familiei Țăranu, sunt sculptate în dreptul numelui Jorjică însemnele cavaleriei, arma sub care acesta a fost înrolat.

Goilav Ștefan Mihai (1889 - 1968) a fost un armean botoșănean prizonier în Germania în Primul Război Mondial. Între 1914 - 1916 face *serviciul militar la artilerie*. După intrarea României în război, între 1916 - 1919 a fost prizonier civil în Germania. Mihai Goilav nu s-a distins ca militar, dar perioada de prizonierat în Germania a contribuit la formarea sa profesională. Botoșanii au câștigat atunci pe cel mai important inginer și arhitect de administrație publică locală din toate timpurile²².

Un militar armean participant la luptele din Primul Război Mondial și născut în Constanța a fost **Dima Trufașu**. La comunitatea armeană din Botoșani există o fotografie a acestuia din anul 1896, din timpul stagiului militar. Legătura lui Dima Trufașu cu comunitatea armerană din Botoșani rămâne nepotul lui, inginerul Mircea Trufașu, un cunoscut al comunității armene din Botoșani, și a cărui soție, Ileana Trufașu este între cei mai vechi membri ai Consiliului Parohial al bisericii armene din Botoșani.

²¹ *Ibidem*, vol. I, pp. 253 - 256.

²² *Ibidem*, vol. I, p. 236.

O mențiune specială a autorului se referă la **Jorjică Țăranu** (1897 - 1916), fost ofițer al armatei române. A murit în Primul Război Mondial, la 20 de ani. Jorjică Țăranu provenea dintr-o familie celebră de armeni botoșăneni, în care tatăl lui, Andronic Țăranu (1851 - 1930) a fost muzician și publicist, coleg de generație și prieten cu Mihai Eminescu și fondator al Societății Muzicale Armonia și a Filialei locale a Ateneului Român, unde a fost mult timp lector. Și mama lui, Charlotte Țăranu a fost o celebritate locală, un pictor în vogă în oraș. La monumentul funerar din cimitirul armean Eternitatea, unic pentru însemnele cu blazonul membrilor familiei Țăranu, sunt sculptate în dreptul numelui Jorjică însemnele cavaleriei, arma sub care acesta a fost înrolat.

Goilav Ștefan Mihai (1889 - 1968) a fost un armean botoșănean prizonier în Germania în Primul Război Mondial. Între 1914 - 1916 face *serviciul militar la artilerie*. După intrarea României în război, între 1916 - 1919 a fost prizonier civil în Germania. Mihai Goilav nu s-a distins ca militar, dar perioada de prizonierat în Germania a contribuit la formarea sa profesională. Botoșanii au câștigat atunci pe cel mai important inginer și arhitect de administrație publică locală din toate timpurile²².

Un militar armean participant la luptele din Primul Război Mondial și născut în Constanța a fost **Dima Trufașu**. La comunitatea armeană din Botoșani există o fotografie a acestuia din anul 1896, din timpul stagiului militar. Legătura lui Dima Trufașu cu comunitatea armerană din Botoșani rămâne nepotul lui, inginerul Mircea Trufașu, un cunoscut al comunității armene din Botoșani, și a cărui soție, Ileana Trufașu este între cei mai vechi membri ai Consiliului Parohial al bisericii armene din Botoșani.

7. Armeni botoșăneni în armata română în perioada interbelică.

Căpitanul din Garda Regală, Gheorghe Popovici - Bâznoșanu

Cel mai reprezentativ etnic armean botoșănean în serviciul armatei în perioada interbelică rămâne **Gheorghe Popovici - Bâznoșanu** (1869 - 1944), fiul boierului Mihailache Popovici - Bâznoșanu. Gheorghe a fost *căpitan în Garda Regală*. Născut la Botoșani, acest ofițer de carieră, căpitan de artilerie, a fost decorat după Primul Război Mondial de Regele Ferdinand I, în anul 1921. Familia a fost proprietară pe mari suprafețe de teren agricol în Buimăceni, comuna Albești. Bâznoșenii au construit aici biserica și școala din comună, fapte des întâlnite la armenii cu stare materială, care se atașează de locurile în care trăiesc și de moșiile pe care le stăpânesc. A fost căsătorit cu Eliza Țăranu, dintr-o altă familie influentă de armeni botoșăneni.²³

8. Armeni botoșăneni în armata română în al Doilea Război Mondial.

Grigore Arton Burdea, comandantul apărării antiaeriene a Bucureștilor

Al Doilea Război Mondial aduce participarea câtorva personalități armene botoșăne pe fronturile de război, dar, alături de acestea, întâlnim oameni obișnuți ai comunității care au luptat pe front în calitatea lor de cetățeni și patrioți români.

Cea mai cunoscută personalitate militară rămâne **Burdea Grigore Arton** (1895 - 1986), care a fost *colonel de aviație*, șeful apărării antiaeriene a Bucureștilor în al Doilea Război Mondial. Născut în Botoșani, în 1895, a absolvit Liceul Laurian și s-a înscris la Facultatea de Drept, pe care a absolvit-o în anul 1923. A fost militar de carieră și s-a distins în mod strălucit și în Primul Război Mondial, atunci ca ofițer de câmp și de artilerie antiaeriană, în luptele de pe aliniamentul Mărășești - Cosmești. În etapa anti - sovietică a participării României la al Doilea Război Mondial, Grigore Arton Burdea a fost comandantul apărării antiaeriene a Bucureștilor. În întreaga carieră militară a fost decorat cu „*Steaua României*” cu spade, „*Coroana României*” cu spade și panglica de Virtute Militară, Ordinul „*Sf. Stanislav*” cu spade și fundă, Crucea comemorativă cu barete „*Ardeal, Carpați, Mărășești 1919*”, „*Virtutea Ostășească*”. Are numele înscris pe peretele din dreapta a Catedralei armene din București, pe o placă din marmură.²⁴

Luca Cornia (1906 - 1943), a fost armeanul botoșănean care a *murit în al Doilea Război Mondial*, la *Cotul Donului*, și are mormântul necunoscut. Luca Cornia a fost și el un slujitor al Bisericii armene din Botoșani. În buna tradiție a familiei, Luca a fost diacon la biserica armeană din Botoșani. Unul dintre nepoți, Teodor Valter, fratele d-nei Viorica Popa, a îmbrățișat și el cariera militară.

Goilav Bogdan a fost *maior* în Armata Română în cel de-al Doilea Război Mondial. A fost ofițer de carieră și ajunsese *căpitan* în anul 1935. Provine dintr-o ramură bogată a Goilavienilor botoșăneni. Familia Goilav a fost un nume important

7. Armeni botoșăneni în armata română în perioada interbelică.

Căpitanul din Garda Regală, Gheorghe Popovici - Bâznoșanu

Cel mai reprezentativ etnic armean botoșănean în serviciul armatei în perioada interbelică rămâne **Gheorghe Popovici - Bâznoșanu** (1869 - 1944), fiul boierului Mihailache Popovici - Bâznoșanu. Gheorghe a fost *căpitan în Garda Regală*. Născut la Botoșani, acest ofițer de carieră, căpitan de artilerie, a fost decorat după Primul Război Mondial de Regele Ferdinand I, în anul 1921. Familia a fost proprietară pe mari suprafețe de teren agricol în Buimăceni, comuna Albești. Bâznoșenii au construit aici biserica și școala din comună, fapte des întâlnite la armenii cu stare materială, care se atașează de locurile în care trăiesc și de moșiile pe care le stăpânesc. A fost căsătorit cu Eliza Țăranu, dintr-o altă familie influentă de armeni botoșăneni.²³

8. Armeni botoșăneni în armata română în al Doilea Război Mondial.

Grigore Arton Burdea, comandantul apărării antiaeriene a Bucureștilor

Al Doilea Război Mondial aduce participarea câtorva personalități armene botoșăne pe fronturile de război, dar, alături de acestea, întâlnim oameni obișnuți ai comunității care au luptat pe front în calitatea lor de cetățeni și patrioți români.

Cea mai cunoscută personalitate militară rămâne **Burdea Grigore Arton** (1895 - 1986), care a fost *colonel de aviație*, șeful apărării antiaeriene a Bucureștilor în al Doilea Război Mondial. Născut în Botoșani, în 1895, a absolvit Liceul Laurian și s-a înscris la Facultatea de Drept, pe care a absolvit-o în anul 1923. A fost militar de carieră și s-a distins în mod strălucit și în Primul Război Mondial, atunci ca ofițer de câmp și de artilerie antiaeriană, în luptele de pe aliniamentul Mărășești - Cosmești. În etapa anti - sovietică a participării României la al Doilea Război Mondial, Grigore Arton Burdea a fost comandantul apărării antiaeriene a Bucureștilor. În întreaga carieră militară a fost decorat cu „*Steaua României*” cu spade, „*Coroana României*” cu spade și panglica de Virtute Militară, Ordinul „*Sf. Stanislav*” cu spade și fundă, Crucea comemorativă cu barete „*Ardeal, Carpați, Mărășești 1919*”, „*Virtutea Ostășească*”. Are numele înscris pe peretele din dreapta a Catedralei armene din București, pe o placă din marmură.²⁴

Luca Cornia (1906 - 1943), a fost armeanul botoșănean care a *murit în al Doilea Război Mondial*, la *Cotul Donului*, și are mormântul necunoscut. Luca Cornia a fost și el un slujitor al Bisericii armene din Botoșani. În buna tradiție a familiei, Luca a fost diacon la biserica armeană din Botoșani. Unul dintre nepoți, Teodor Valter, fratele d-nei Viorica Popa, a îmbrățișat și el cariera militară.

Goilav Bogdan a fost *maior* în Armata Română în cel de-al Doilea Război Mondial. A fost ofițer de carieră și ajunsese *căpitan* în anul 1935. Provine dintr-o ramură bogată a Goilavienilor botoșăneni. Familia Goilav a fost un nume important

²³ Ștefan Iovanesian, Gheorghe Median, *Armenii în istoria și viața orașului Botoșani*, 2001, p. 124.

²⁴ Simion Tavitian, *op. cit.*, vol. II, 2008, pp. 98 - 99; Bogdan Căuș, *Figuri de armeni din România*, Editura Ararat, București, 1997, p. 94.

în prima jumătate a secolului al XX-lea, când Bogdan locuia, împreună cu familia într-o splendidă casă pe strada Kogălniceanu. În ultimii doi ani de viață (1972 - 1974), colonelul pensionar Bogdan Goilav a locuit pe Bulevardul Lenin (astăzi Eminescu).

Înrolat în anul 1939, ca militar termen redus, elevul Școlii superioare agricole de la Miroslava, **Ioan Simion Egner** rămâne sub arme aproape 7 ani, timp în care participă la luptele din cel de-al Doilea Război Mondial, atât pe Frontul de Est cât și pe cel de Vest, sfârșitul războiului prinzându-l în munții Tatra, în Cehoslovacia. De acolo se întoarce la Oradea, unde are loc demobilizarea regimentului și ajunge acasă, în Săvenii Botoșanilor, în primăvara anului 1946. În ultimul an în care s-a aflat sub arme, nu a avut răgazul unor permisiuni în timpul cărora să-și îngroape părinții, pe Simion și Ana, armeni cu o situație materială deosebită, dar de pe urma cărora nu a rămas mai nimic, rușii și apoi comuniștii luând aproape totul.

Un alt militar armean botoșănean al acestei perioade a fost **Costeschi Bogdan** (1915 - 2007), cel care a fost *căpitan* în armata română în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Tatăl, Anton Costeschi, influentă personalitate locală, a fost un bogat negustor, a venit din Polonia, înainte de 1900. Familia era foarte cunoscută în Botoșani. Una dintre surori, Eufrosina Costeschi, profesor de limba franceză, a primit în anul 2003 titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Botoșani, titlu înmănat de primarul de atunci al orașului, Florin Simion Egner. Familia Costeschi a locuit în Botoșani, pe strada Armeană, lângă biserica armeană *Sfânta Treime*, între casa lor și biserică există astăzi un gard obișnuit.

Armeanul botoșănean **Maximovici Ifrim Valeriu** (1899 - 1980) a fost *căpitan* în Armata română în cel de-al Doilea Război Mondial. Fost militar de carieră, a ieșit din armată cu gradul de colonel. Ifrim Valeriu Maximovici a fost proprietarul casei Maximovici, *monument de arhitectură de patrimoniu național*, de pe strada Armeană. El a fost un om foarte activ, secretar al comunității armenilor timp de mai mulți ani. A donat banii pentru gardul din sud al cimitirului armean Eternitatea. Suma de 120.000 lei, oferită de familia Maximovici, valora - în perioada donației - mai mult decât costul unei case sau al unui apartament. Mormântul familiei colonelului Ifrim Valeriu Maximovici este dozebit, având același constructor ca splendidul mormânt din vecinătate al lui Simon Ciomac, *tatăl medicului militar Mardiros Ciomac* și reprezentant al acelei familii armenilor, care a dat și un primar, pe Cristea Ciomac²⁵.

9. Ofițeri armeni legați de Botoșani în prima jumătate a secolului XX

Au fost doi militari armeni reprezentativi pentru Botoșani în perioada modernă. Primul a fost colonelul Jak Jamgotian, care s-au refugiat în Botoșani după ce au slujit în Armata armeană la anul 1915. Președintele Filialei Botoșani a Uniunii

²⁵ Florin Simion Egner, Viorica Popa, *Istoria comunității armenilor din Botoșani (1045 - 2012)*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2012; Florin Simion Egner, Viorica Popa, *Cimitire armenie în Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2013.

²⁵ Florin Simion Egner, Viorica Popa, *Istoria comunității armenilor din Botoșani (1045 - 2012)*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2012; Florin Simion Egner, Viorica Popa, *Cimitire armenie în Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2013.

Au fost doi militari armeni reprezentativi pentru Botoșani în perioada modernă. Primul a fost colonelul Jak Jamgotian, care s-au refugiat în Botoșani după ce au slujit în Armata armeană la anul 1915. Președintele Filialei Botoșani a Uniunii

9. Ofițeri armeni legați de Botoșani în prima jumătate a secolului XX

Armeanul botoșănean **Maximovici Ifrim Valeriu** (1899 - 1980) a fost *căpitan* în Armata română în cel de-al Doilea Război Mondial. Fost militar de carieră, a ieșit din armată cu gradul de colonel. Ifrim Valeriu Maximovici a fost proprietarul casei Maximovici, *monument de arhitectură de patrimoniu național*, de pe strada Armeană. El a fost un om foarte activ, secretar al comunității armenilor timp de mai mulți ani. A donat banii pentru gardul din sud al cimitirului armean Eternitatea. Suma de 120.000 lei, oferită de familia Maximovici, valora - în perioada donației - mai mult decât costul unei case sau al unui apartament. Mormântul familiei colonelului Ifrim Valeriu Maximovici este dozebit, având același constructor ca splendidul mormânt din vecinătate al lui Simon Ciomac, *tatăl medicului militar Mardiros Ciomac* și reprezentant al acelei familii armenilor, care a dat și un primar, pe Cristea Ciomac²⁵.

Un alt militar armean botoșănean al acestei perioade a fost **Costeschi Bogdan** (1915 - 2007), cel care a fost *căpitan* în armata română în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Tatăl, Anton Costeschi, influentă personalitate locală, a fost un bogat negustor, a venit din Polonia, înainte de 1900. Familia era foarte cunoscută în Botoșani. Una dintre surori, Eufrosina Costeschi, profesor de limba franceză, a primit în anul 2003 titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Botoșani, titlu înmănat de primarul de atunci al orașului, Florin Simion Egner. Familia Costeschi a locuit în Botoșani, pe strada Armeană, lângă biserica armeană *Sfânta Treime*, între casa lor și biserică există astăzi un gard obișnuit.

Armeanul botoșănean **Maximovici Ifrim Valeriu** (1899 - 1980) a fost *căpitan* în Armata română în cel de-al Doilea Război Mondial. Fost militar de carieră, a ieșit din armată cu gradul de colonel. Ifrim Valeriu Maximovici a fost proprietarul casei Maximovici, *monument de arhitectură de patrimoniu național*, de pe strada Armeană. El a fost un om foarte activ, secretar al comunității armenilor timp de mai mulți ani. A donat banii pentru gardul din sud al cimitirului armean Eternitatea. Suma de 120.000 lei, oferită de familia Maximovici, valora - în perioada donației - mai mult decât costul unei case sau al unui apartament. Mormântul familiei colonelului Ifrim Valeriu Maximovici este dozebit, având același constructor ca splendidul mormânt din vecinătate al lui Simon Ciomac, *tatăl medicului militar Mardiros Ciomac* și reprezentant al acelei familii armenilor, care a dat și un primar, pe Cristea Ciomac²⁵.

Armenilor din România, Viorica Popa afirmă că acest colonel Jak Jamgotian și-a schimbat numele și a ajuns diaconul Nazaret Manughian, o emblemă a comunității armenice locale până la decesul acestuia, din 1978.

Interesantă este și istoria despre un alt armean militar venit în Botoșani din afara României, **S.I. Grigorian**, maior în armata sovietică. În aprilie 1944 rușii ocupă orașul Botoșani. Un comandant local din partea ocupantului sovietic a fost căpitanul de origine armeană, S.I. Grigorian. În puținul timp în care a stat în Botoșani, acesta protejează comunitatea armeană locală și nu acceptă jefuirea de către soldații sovietici a bisericii armenice *Sfânta Treime*. Biserica armeană botoșănească păstrează și astăzi, datorită protecției lui, multe odore prețioase. S.I. Grigorian a murit pe front, la Tg. Ocna, în vara aceluiași an 1944, după ce fusese avansat maior. A fost înmormântat în Cimitirul ostașilor sovietici. Din inițiativa comunității armenice botoșănene, în ziua de 18 noiembrie 2012 maiorul S. I. Grigorian a fost comemorat la Tg. Ocna, unde i s-a făcut o pomenire creștină.

10. „Românii de neam armenesc – cetățeni cuviincioși și apărători ai noii lor patrii”

Armenii botoșăneni în armata română este o contribuție care vine să întregască informațiile despre comunitatea armeană din Botoșani, alături de cele furnizate de alte cărți apărute în ultimul secol (și menționate în nota anexată). Această lucrare este o mărturie a respectului în fața acelor armeni botoșăneni care au apărut cu arma în mână glia românească de câte ori a fost nevoie, cu sentimentul și convingerea că își apără țara lor natală.

Pentru ostașii de nație armeană trăitori în Botoșani de-a lungul istoriei, apărarea țării a fost o dovadă de credință al armenilor față de patria adoptivă, legământ declarat de fostul primar de nație armeană al Botoșanilor, Cristea Ciomac de la tribuna Senatului României:

„... Noi astăzi, Armenii - Români, băștinași din țara aceasta, suntem un produs al solului acestuia, al climei și al influențelor hotărâtoare ale patriei și neamului românesc. Prin cultura primită, prin educațiunea noastră, prin afecțiunile definitive ce ne leagă, facem parte integrantă din această țară frumoasă, scumpa noastră Țară Românească. N-avem nici cămin național, nici restabiliri de făcut în Asia sau aiurea și ne mulțumește pe deplin calitatea noastră de români, cu care ne mândrim, acesta fiind un adevăr ce nu se poate tăgădui și pe care se cuvine să-l subliniem cu toată convingerea simțurilor noastre”²⁶.

Concluzii întărite și de liderul Comunității armenice din România, Varujan Vosganian:

„Armenii s-au așezat pe pământul românesc acum o mie de ani. Au împodobit pământul noii patrii cu mănăstiri, catedrale și biserici. Au sporit înțelepciunea oamenilor cu școlile, tipărițele și lăcașurile lor de cultură. Au adus din ținuturile de baștină mirosul exotic al mirodeneilor și aburul prietenos al cafelei. Au bătorit

²⁶ Cristea Ciomac, „Românii de neam armenesc”, în *Monografia orașului Botoșani*, 1932.

²⁶ Cristea Ciomac, „Românii de neam armenesc”, în *Monografia orașului Botoșani*, 1932.

„Armenii s-au așezat pe pământul românesc acum o mie de ani. Au împodobit pământul noii patrii cu mănăstiri, catedrale și biserici. Au sporit înțelepciunea oamenilor cu școlile, tipărițele și lăcașurile lor de cultură. Au adus din ținuturile de baștină mirosul exotic al mirodeneilor și aburul prietenos al cafelei. Au bătorit

Vosganian: Concluzii întărite și de liderul Comunității armenice din România, Varujan Vosganian: „Armenii s-au așezat pe pământul românesc acum o mie de ani. Au împodobit

„... Noi astăzi, Armenii - Români, băștinași din țara aceasta, suntem un produs al solului acestuia, al climei și al influențelor hotărâtoare ale patriei și neamului românesc. Prin cultura primită, prin educațiunea noastră, prin afecțiunile definitive ce ne leagă, facem parte integrantă din această țară frumoasă, scumpa noastră Țară Românească. N-avem nici cămin național, nici restabiliri de făcut în Asia sau aiurea și ne mulțumește pe deplin calitatea noastră de români, cu care ne mândrim, acesta fiind un adevăr ce nu se poate tăgădui și pe care se cuvine să-l subliniem cu toată convingerea simțurilor noastre”²⁶.

tribuna Senatului României: declarat de fostul primar de nație armeană al Botoșanilor, Cristea Ciomac de la țării a fost o dovadă de credință al armenilor față de patria adoptivă, legământ Pentru ostașii de nație armeană trăitori în Botoșani de-a lungul istoriei, apărarea își apără țara lor natală.

în mână glia românească de câte ori a fost nevoie, cu sentimentul și convingerea că este o mărturie a respectului în fața acelor armeni botoșăneni care au apărut cu arma alte cărți apărute în ultimul secol (și menționate în nota anexată). Această lucrare informațiile despre comunitatea armeană din Botoșani, alături de cele furnizate de *Armenii botoșăneni în armata română* este o contribuție care vine să întregască

10. „Românii de neam armenesc – cetățeni cuviincioși și apărători ai noii lor patrii”

Tg. Ocna, unde i s-a făcut o pomenire creștină. botoșănene, în ziua de 18 noiembrie 2012 maiorul S. I. Grigorian a fost comemorat la înmormântat în Cimitirul ostașilor sovietici. Din inițiativa comunității armenice la Tg. Ocna, în vara aceluiași an 1944, după ce fusese avansat maior. A fost astăzi, datorită protecției lui, multe odore prețioase. S.I. Grigorian a murit pe front, sovietici a bisericii armenice *Sfânta Treime*. Biserica armeană botoșănească păstrează și protejează comunitatea armeană locală și nu acceptă jefuirea de către soldații de origine armeană, S.I. Grigorian. În puținul timp în care a stat în Botoșani, acesta orașul Botoșani. Un comandant local din partea ocupantului sovietic a fost căpitanul României, **S.I. Grigorian**, maior în armata sovietică. În aprilie 1944 rușii ocupă interesantă este și istoria despre un alt armean militar venit în Botoșani din afara armenice locale până la decesul acestuia, din 1978.

schimbat numele și a ajuns diaconul Nazaret Manughian, o emblemă a comunității Armenilor din România, Viorica Popa afirmă că acest colonel Jak Jamgotian și-a

drumuri, iar la încrucișările lor au întemeiat târguri. Au trăit năvalnic sau discret, cu ochii lor mari, negri și melancolici, s-au perindat pe lume și s-au adăugat străbunilor după legile lor creștine și după legile cele mai noi pe care au înțeles să le respecte. **Au fost cetățeni cuviincioși și apărători ai noii lor patrii**²⁷.

11. Cărți publicate despre comunitatea armeană din Botoșani:

1. Căuș Bogdan, *Figuri de armeni din România*, Editura Ararat, București, 1997.
2. Cervatiuc Ștefan, *Botoșăneni în Războiul de independență*, Botoșani, 2002.
3. Ciomac Cristea, „Românii de neam armenesc”, în *Monografia orașului Botoșani*, 1932.
4. Ciubotaru Ștefan, *Al treilea caleidoscop botoșănean*, Editura Axa, Botoșani, 2010.
5. Cojocaru Constantin, *Județul Botoșani. Structuri administrativ - teritoriale*, Editura RIA, Botoșani, 2008.
6. Egner Florin Simion, *Periplu prin Armenia, o țară frumoasă și plină de contraste*, Editura Ararat, București, 2014.
7. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Biserica armeană din Botoșani - o existență de șapte secole de existență*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2012; ediția a II-a: *Biserica armeană din Botoșani*, Editura Ararat, București, 2014.
8. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Cimitire armenice în Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2013; ediția II-a, Editura Ararat, București, 2014; ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Ararat, București, 2015.
9. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Istoria comunității armenilor din Botoșani (1045 - 2012)*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2012; ediția a II-a, Editura Ararat, București, 2014.
10. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Istoria și patrimoniul comunității armenice din Botoșani*, vol. I, 535 p., 400 fotografii, Tipografia Mediator, Botoșani, 2014; ediția a II-a, Editura Ararat, București, 2014; ediția a III-a, Tipografia Mediator, Botoșani, 2016.
11. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Școala armeană din Botoșani - o existență de șapte secole*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2012; ediția a II-a, Editura Ararat, București, 2014;
12. Egner Florin Simion, „Ioan Missir”, în ziarul *Adevărul*, București, n-rul din 25 aprilie 2016.
13. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Case armenice în Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2013; ediția a II-a, Editura Ararat, București, 2014.
14. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Consecințele genocidului pentru comunitatea armeană din Botoșani*, în revista *Ararat*, 2013, București.
15. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Patrimoniul cultural și religios al comunității armenice și al parohiei bisericii ortodoxe armenice din Botoșani*,

²⁷ Varujan Vosganian, *Postfață*, la Bogdan Căuș, *Figuri de armeni din România*, Editura Ararat, București, 1997.

drumuri, iar la încrucișările lor au întemeiat târguri. Au trăit năvalnic sau discret, cu ochii lor mari, negri și melancolici, s-au perindat pe lume și s-au adăugat străbunilor după legile lor creștine și după legile cele mai noi pe care au înțeles să le respecte. **Au fost cetățeni cuviincioși și apărători ai noii lor patrii**²⁷.

11. Cărți publicate despre comunitatea armeană din Botoșani:

1. Căuș Bogdan, *Figuri de armeni din România*, Editura Ararat, București, 1997.
2. Cervatiuc Ștefan, *Botoșăneni în Războiul de independență*, Botoșani, 2002.
3. Ciomac Cristea, „Românii de neam armenesc”, în *Monografia orașului Botoșani*, 1932.
4. Ciubotaru Ștefan, *Al treilea caleidoscop botoșănean*, Editura Axa, Botoșani, 2010.
5. Cojocaru Constantin, *Județul Botoșani. Structuri administrativ - teritoriale*, Editura RIA, Botoșani, 2008.
6. Egner Florin Simion, *Periplu prin Armenia, o țară frumoasă și plină de contraste*, Editura Ararat, București, 2014.
7. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Biserica armeană din Botoșani - o existență de șapte secole de existență*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2012; ediția a II-a: *Biserica armeană din Botoșani*, Editura Ararat, București, 2014.
8. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Cimitire armenice în Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2013; ediția II-a, Editura Ararat, București, 2014; ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Ararat, București, 2015.
9. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Istoria comunității armenilor din Botoșani (1045 - 2012)*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2012; ediția a II-a, Editura Ararat, București, 2014.
10. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Istoria și patrimoniul comunității armenice din Botoșani*, vol. I, 535 p., 400 fotografii, Tipografia Mediator, Botoșani, 2014; ediția a II-a, Editura Ararat, București, 2014; ediția a III-a, Tipografia Mediator, Botoșani, 2016.
11. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Școala armeană din Botoșani - o existență de șapte secole*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2012; ediția a II-a, Editura Ararat, București, 2014;
12. Egner Florin Simion, „Ioan Missir”, în ziarul *Adevărul*, București, n-rul din 25 aprilie 2016.
13. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Case armenice în Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2013; ediția a II-a, Editura Ararat, București, 2014.
14. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Consecințele genocidului pentru comunitatea armeană din Botoșani*, în revista *Ararat*, 2013, București.
15. Egner Florin Simion, Popa Viorica, *Patrimoniul cultural și religios al comunității armenice și al parohiei bisericii ortodoxe armenice din Botoșani*,

Tipografia Mediator, Botoșani, 2013; ediția a II-a, Editura Ararat, București 2014.

16. Egner Florin Simion, *Resfințirea bisericii armene Buna Vestire din Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2015.
17. Egner Florin Simion, *Steagul pictat al Armeniei la Botoșani - un unicat de o valoare excepțională*, Editura Ararat, București, 2013.
18. Gorovei Artur, *Monografia orașului Botoșani*, Botoșani, 1926.
19. Greceanu Elena, *Ansamblul urban medieval Botoșani*, f. edit., București, 1982.
20. Greceanu Elena, „*Ansamblul urban medieval Botoșani. Itinerar armenesc botoșănean*”, în *Scrieri documentare*, anul XV, nr. 14 (299), 31 iulie 2004, București.
21. Grigorian Tigran, *Istoria și cultura poporului armean*, București, 1992.
22. Iorga Nicolae, *Istoria comerțului românesc*, 1912.
23. Iovanesian Ștefan, Median Gheorghe, *Armenii în istoria și viața orașului Botoșani*, Tipografia Ria, 2001;
24. Tavitian Simion, *Armeni de seamă din România*, vol. I - II, Editura Ex Ponto, Constanța, 2006 - 2008.

Keywords: *Armenians, Botoșani, the military, Romanian Army, Romania's Independence War, 1877 - 1878, World War I, 1916 - 1919, World War II, 1941 - 1945, patriotism.*

THE ARMENIANS FROM BOTOȘANI IN ROMANIAN ARMY

(Summary)

The author presents us a few figures of armenian military from Botoșani in Romanian Army, in last century, in peace and war times. So, have been enumerated and characterized a dozen of fighters (military officers) and doctors of armenian origin, from Botoșani, in Romania's Independence War (1877 - 1878), World War I (1916 - 1919), World War II (1941 - 1945): Chessim Bogdan, Goilav Grigore, Dr. Ciomac Mardiros, Dr. Goilav Dionisie, Ignat Grigore, Missir Ioan, Burdea Iacob Cristian, Burdea Grigore Ariton, Cornea (Cornia) Cristea Grigore, Goilav Oscar, Iacobovici Iacob Melcon, Zamgotian Zak, Țăranu Jorjică, Popovici - Bâznoșanu Gheorghe, Cornia Luca, Goilav Bogdan, Egner Ioan Simion, Costeschi Bogdan, Maximovici Ifrim Valeriu. The armenian military from Botoșani in Romanian Army were „*the romanians of armenian origin, (...) decent citizens and defenders of new their motherland*”.

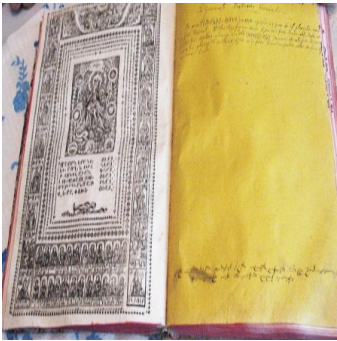
The author presents us a few figures of armenian military from Botoșani in Romanian Army, in last century, in peace and war times. So, have been enumerated and characterized a dozen of fighters (military officers) and doctors of armenian origin, from Botoșani, in Romania's Independence War (1877 - 1878), World War I (1916 - 1919), World War II (1941 - 1945): Chessim Bogdan, Goilav Grigore, Dr. Ciomac Mardiros, Dr. Goilav Dionisie, Ignat Grigore, Missir Ioan, Burdea Iacob Cristian, Burdea Grigore Ariton, Cornea (Cornia) Cristea Grigore, Goilav Oscar, Iacobovici Iacob Melcon, Zamgotian Zak, Țăranu Jorjică, Popovici - Bâznoșanu Gheorghe, Cornia Luca, Goilav Bogdan, Egner Ioan Simion, Costeschi Bogdan, Maximovici Ifrim Valeriu. The armenian military from Botoșani in Romanian Army were „*the romanians of armenian origin, (...) decent citizens and defenders of new their motherland*”.

(Summary)

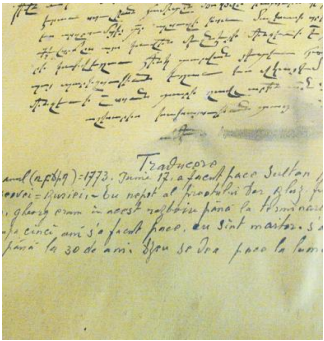
THE ARMENIANS FROM BOTOȘANI IN ROMANIAN ARMY

Keywords: *Armenians, Botoșani, the military, Romanian Army, Romania's Independence War, 1877 - 1878, World War I, 1916 - 1919, World War II, 1941 - 1945, patriotism.*

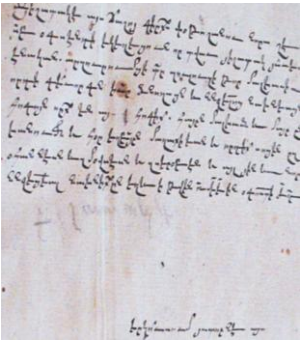
24. Tavitian Simion, *Armeni de seamă din România*, vol. I - II, Editura Ex Ponto, Constanța, 2006 - 2008.
23. Iovanesian Ștefan, Median Gheorghe, *Armenii în istoria și viața orașului Botoșani*, Tipografia Ria, 2001;
22. Iorga Nicolae, *Istoria comerțului românesc*, 1912.
21. Grigorian Tigran, *Istoria și cultura poporului armean*, București, 1992.
20. Greceanu Elena, „*Ansamblul urban medieval Botoșani. Itinerar armenesc botoșănean*”, în *Scrieri documentare*, anul XV, nr. 14 (299), 31 iulie 2004, București.
19. Greceanu Elena, *Ansamblul urban medieval Botoșani*, f. edit., București, 1982.
18. Gorovei Artur, *Monografia orașului Botoșani*, Botoșani, 1926.
17. Egner Florin Simion, *Steagul pictat al Armeniei la Botoșani - un unicat de o valoare excepțională*, Editura Ararat, București, 2013.
16. Egner Florin Simion, *Resfințirea bisericii armene Buna Vestire din Botoșani*, Tipografia Mediator, Botoșani, 2015.
15. Egner Florin Simion, *Steagul pictat al Armeniei la Botoșani - un unicat de o valoare excepțională*, Editura Ararat, București, 2013.
14. Gorovei Artur, *Monografia orașului Botoșani*, Botoșani, 1926.
13. Greceanu Elena, *Ansamblul urban medieval Botoșani*, f. edit., București, 1982.
12. Greceanu Elena, „*Ansamblul urban medieval Botoșani. Itinerar armenesc botoșănean*”, în *Scrieri documentare*, anul XV, nr. 14 (299), 31 iulie 2004, București.
11. Grigorian Tigran, *Istoria și cultura poporului armean*, București, 1992.
10. Iorga Nicolae, *Istoria comerțului românesc*, 1912.
9. Iovanesian Ștefan, Median Gheorghe, *Armenii în istoria și viața orașului Botoșani*, Tipografia Ria, 2001;
8. Tavitian Simion, *Armeni de seamă din România*, vol. I - II, Editura Ex Ponto, Constanța, 2006 - 2008.

Consemnarea diplomatului
Malhas Gheorghe

Traducerea textului

Textul

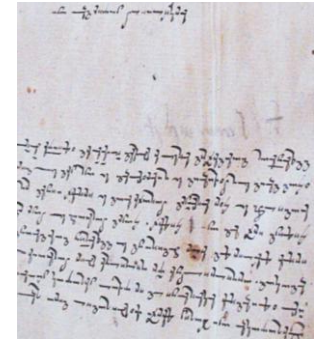
Monumentul funerar al
serdarului Iohann Goilav

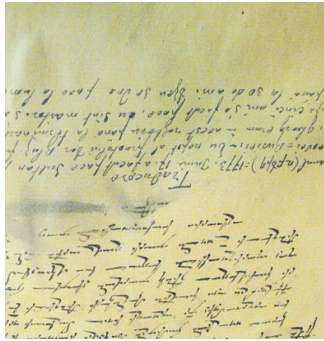
Monumentul funerar al
serdarului Gaspar Goilav

Monumentul funerar al lui
Iacob Cristian Burdea

Textul

Traducerea textului

Consemnarea diplomatului
Malhas Gheorghe

Monumentul funerar al lui
Iacob Cristian Burdea

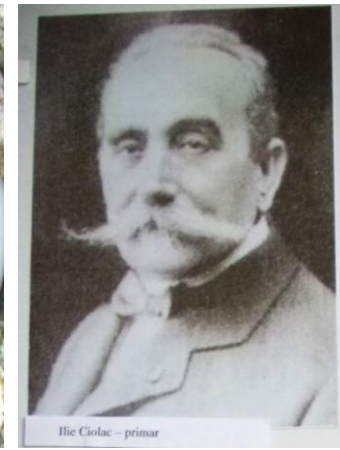
Monumentul funerar al
serdarului Gaspar Goilav

Monumentul funerar al
serdarului Iohann Goilav

Jacob Cristian Burdea

Primarul Ilie Ciolac

D-r Mardiros Ciomac

Locotenentul Ioan Missir

Monumentul „Compania de mitraliere a maiorului Grigore Ignat” – Botoșani

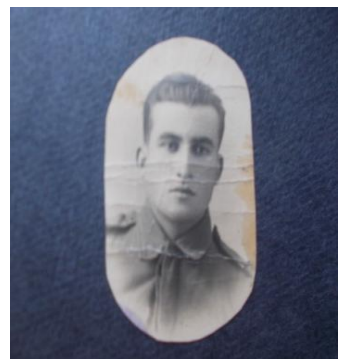
Căpitanul Grigore Ignat

Jorjică Țăranu

Gheorghe Popovici - Bâznoșanu

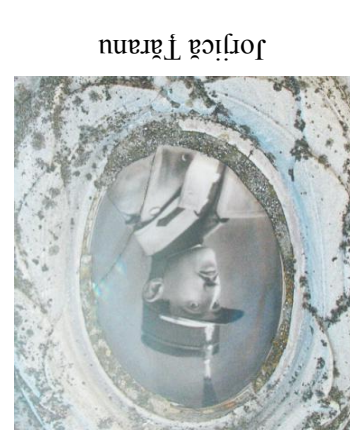
Ioan Simion Egner

Ioan Simion Egner

Gheorghe Popovici - Bâznoșanu

Jorjică Țăranu

D-r Mardiros Ciomac

Primarul Ilie Ciolac

Jacob Cristian Burdea

